

2 Bezpečnost a její oblasti

Bezpečnost jako čistý veřejný produkt s částečnou lokální determinací je jedním z ústředních pojmů této publikace. V zájmu prezentace jejího chápání v dalších souvislostech v následujícím textu se tato kapitola soustřeďuje vedle definic základních pojmů včetně konceptualizačních otázek zejména na prostorovou dimenzi a sektory bezpečnosti – zde označené akronymem „ESET“, stranou není ale ponecháno ani institucionální zastřešení bezpečnosti.

Otázka „Co je bezpečnost?“ je základní otázkou současných bezpečnostních studií. Ačkoliv se na první pohled může jevit snad až příliš jednoduchá, opak je pravdou. Při užití pojmů, jako jsou bezpečnostní hrozby a rizika, bezpečnostní politika či bezpečnostní systém, se člověk ocitá ve spleťtém labyrintu bezpečnostní terminologie. Ta je komplikována širší záběru současné bezpečnostní problematiky, na intenzitě nabývajícím dynamickým vývojem bezpečnostní situace, ale i značnou multidisciplinární povahou bezpečnostních studií, ve které se prolínají prvky vojenství, mezinárodních vztahů, krizového řízení, politologie, ekonomie, sociologie, psychologie a dalších oborů. Svou roli sehrává i skutečnost, že obor bezpečnostních studií je stále ještě relativně mladou vědní disciplínou, která si teprve postupně vytváří svou vlastní terminologii. Pro ni se v zájmu efektivní komunikace jednotlivých participantů při řešení bezpečnostních otázek jako klíčová jeví nutnost jasného vymezení a jednotného užívání alespoň ústředních pojmů, z nichž jsou poté odvozovány další pojmy.

2.1 Bezpečnost, hrozby a rizika

Pojem bezpečnost bývá užíván ve dvou základních významech. V prvním z nich je bezpečnost vnímána jako nějaký obecný atribut, znak či kritérium, který může nabývat hodnot od nuly až po relativní úplnost, nikdy však nemůže být absolutní. Druhý význam chápe bezpečnost jako funkční sféru – oblast činnosti, jedná se o vědomou a řízenou činnost konkrétních subjektů a institucí zajišťujících bezpečnost. Často se pojem bezpečnost používá ve slovních spojeních, která se vztahují zejména k původu hrozeb, které bezpečnost narušují; opatřením, nástrojům a institucím, které mají bezpečnost zajišťovat; a objektům, jejichž bezpečnost má být chráněna.

Etymologický původ slova bezpečnost lze nalézt v latinských výrazech securitas (sine-cura) znamenající bez starostí a securus, jež se překládá jako bezstarostný,

klidný, nestarající se. V češtině slovo bezpečnost vychází ze slovního spojení „bez péče“. Angličtina rozlišuje pojmy security a safety. V bezpečnostních studiích se užívá komplexnější pojem security, safety se zpravidla používá ve vazbě na jednotlivce a jeho potenciální ohrožení např. nedbalostí.

Bezpečnost se zpravidla vymezuje negativně – ve vztahu k neexistenci nebezpečí, neboť pozitivní vymezení se s ohledem na uvažovanou rozličnou míru bezpečnosti jeví jako problematické. Jedna z mnoha různých definic bezpečnosti je jako doporučená uvedena v České bezpečnostní terminologii. „*Bezpečnost se vymezuje jako stav, kdy jsou na nejnižší možnou míru eliminovány hrozby pro objekt ... a jeho zájmy a tento objekt je k eliminaci stávajících i potenciálních hrozeb efektivně vybaven a ochoten při ní spolupracovat.*“ (Zeman, et al, 2002: 13) Je vhodné podotknout, že v realitě nedosahuje bezpečnost ani zdaleka takové úrovně, kterou může vsugerovávat samotný pojem, jedná se spíše o obecnou ideu žádoucího stavu.

Z možných dělení bezpečnosti lze uvést např. členění bezpečnosti na vnitřní a vnější, individuální a kolektivní, tvrdou a měkkou, subjektivní a objektivní, členění prostorové či členění dle původu hrozeb. Vnitřní a vnější bezpečnost se rozlišuje ve vztahu k objektu, jehož bezpečnost má být zajišťována. Vnitřní bezpečnost se spojuje s existencí a eliminací hrozeb, které pocházejí zevnitř objektu, naopak vnější bezpečnost se váže na existenci a eliminaci hrozeb, které mají svůj původ vně referenčního objektu. Toto dělení však nelze brát jako striktní, v souvislosti s postupující globalizací, provázaností a globálním charakterem mnoha vazeb a činností, stejně jako s různými integračními snahami, dochází k postupnému prolínání vnitřní a vnější bezpečnosti. Individuální bezpečnost se vztahuje k bezpečnosti jednotlivce, naopak jako kolektivní bezpečnost bývá pojímána bezpečnost několika (kolektivu) aktérů. Pod označením tvrdá bezpečnost se skrývá tradiční vojenská bezpečnost, měkká bezpečnost pak zahrnuje všechny ostatní nevojenské oblasti bezpečnosti. Zejména v některých společenských vědách, např. v sociologii, politologii či psychologii, se objevuje i dělení na subjektivní a objektivní bezpečnost. Subjektivní bezpečnost je spojována s absencí strachu z nebezpečí, objektivní bezpečnost se vztahuje k reálné neexistenci daného nebezpečí. Prostorové členění bezpečnosti a členění na základě původu hrozeb bude představeno a podrobněji popsáno v dalších částech této kapitoly.

Podobně jako u bezpečnosti, i v případě hrozby a rizika je možné využít doporučenou definici z publikace Česká bezpečnostní terminologie. „*Hrozba je primární, mimo nás nezávisle existující, vnější fenomén, který může nebo chce poškodit nějakou konkrétní hodnotu.*“ (Zeman, et al, 2002: 58) Z uvedené definice vyplývá, že hrozba je vždy jevem objektivního charakteru. Její závažnost je dána povahou ohrožené hodnoty a tím, jak si této hodnoty ceníme. Hrozba působená přírodními vlivy se označuje jako neintencionální, neboli nezáměrná. Oproti tomu u hrozby intencionální – záměrné se jedná o úmyslně zamýšlenou či působenou hrozbu, za níž stojí činitel nadaný vůlí, ať už lidský jedinec nebo

kolektivní aktér. Z dalších možných členění hrozeb lze uvést například hledisko sektorové (hrozby vojenské, ekonomické, politické, společenské, environmentální), geopolitické (hrozby přímé a nepřímé), časové (hrozby latentní a naléhavé) a v neposlední řadě členění na hrozby naturogenní a antropogenní. Naturogenní hrozby (způsobené přírodou) je možné dále rozčlenit na hrozby abiotické a biotické. Antropogenní hrozby jsou vázané na činnost člověka, zahrnují se sem hrozby technogenní, sociogenní a agrogenní.

„*Riziko je pravděpodobnost, že dojde ke škodlivé události, jež postihne danou hodnotu.*“ (Zeman, et al, 2002: 58) Oproti hrozbě je bezpečnostní riziko vždy jevem subjektivního charakteru, vztahuje se k rozhodování a jednání toho, kdo čelí nějaké hrozbě. Za přesnější definici z oblasti rizikologie lze označit vymezení rizika jako „...*pravděpodobné hodnoty ztráty, která vznikne nositeli nebo příjemci rizika, realizací scénáře nebezpečí, vyjádřená v peněžních nebo jiných jednotkách.*“ (Tichý, 2006: 16) Riziko je reakcí na hrozbu, na stav připravenosti (resp. zranitelnosti) a je spojeno s rozhodováním. Jedná se o odvozenou závislou proměnnou, k jejímu určení nebo odhadu lze využít analýzy rizik. Ústřední, výchozí a nezávislou proměnnou všech úvah o hrozbách a rizicích jsou hodnoty (zastřešující pojem pro chráněná aktiva⁹, chráněné zájmy i zájmy postulované). Hodnotami v kontextu bezpečnosti jsou například lidské životy, životy zvířat, zdraví, hmotný i nehmotný majetek, kritická infrastruktura¹⁰, ale i státní suverenity, dodržování právního řádu či veřejný pořádek. Při analýze rizik zahrnující současně více hodnot je nezbytné seřadit si je dle priorit do žebříčku hodnot. Slabiny hodnot se v bezpečnostní terminologii nazývají zranitelností, tu lze eliminovat nebo alespoň snížit nejrůznějšími protipatřeními. Je však nutné brát v potaz racionalitu rozhodování, aby náklady vynaložené na bezpečnostní protipatření nepřesáhly svou výši samotnou chráněnou hodnotu.

Hledání bezpečnosti bývá označováno za nekonečný proces, lze si ho představit jako nekonečnou zabezpečovací spirálu. S rozvojem společnosti a novými technologiemi by se dalo očekávat, že rizik bude ubývat, opak je však pravdou. „*Energetickou bázi nekonečné zabezpečovací spirály, která charakterizuje moderní společnosti, představují především tyto skutečnosti: 1. zdá se, že rozvinuté společnosti projevují zvýšenou citlivost vůči rizikům; 2. v tom okamžiku, kdy se podaří riziko snížit, stoupá ochota k riskantnějšímu chování; 3. rozvinuté společnosti produkují četná vlastní rizika, která jsou důsledkem vlastního rozvoje.*“ (Robejšek, 1998: 21)

⁹ Pojem „aktivum“ má svůj domicil v účetnictví. Jeho primárními definičními atributy jsou: sepětí s budoucím ekonomickým prospěchem, vazba na minulé události a ocenitelnost. Jeho synonymem je majetek. Je zřejmé, že přenos pojmu do jiné vědní disciplíny modifikuje i jeho definiční atributy.

¹⁰ Infrastrukturu se obecně rozumí podmínky pro rozvoj ekonomiky, adjektivum kritická je užito ve významu rozhodující. Terminus technicus kritická infrastruktura pak představuje souhrnné označení pro fyzické, kybernetické a organizační (obslužné) systémy, které jsou nutné pro zajištění ochrany životů a zdraví lidí a majetku, minimálního chodu ekonomiky a správy státu.

2.1.1 Bezpečnostní hrozby pro Českou republiku

Aktuální přehled bezpečnostních hrozeb poskytuje Bezpečnostní strategie České republiky z roku 2015. (MZV ČR-b, 2015) Před jejich samotným výčtem je vhodné zmínit skutečnost, že Česká republika jako zodpovědný člen mezinárodních organizací zahrnuje mezi relevantní bezpečnostní hrozby i takové, které nemají přímý dopad na její bezpečnost, ale ohrožují její spojení.

Analýzou bezpečnostního prostředí bylo identifikováno celkem 11 specifických bezpečnostních hrozeb (MZV ČR-b, 2015), avšak vzájemně často významně provázaných. Jejich roztřídění podle charakteru zachycuje tabulka 2–1.

Tabulka 2–1: Skupiny bezpečnostních hrozeb pro ČR podle jejich charakteru

mezinárodní vztahy, politika, vojenství	<p>Oslabování mechanismu kooperativní bezpečnosti i politických a mezinárodněprávních závazků v oblasti bezpečnosti. Některé státy usilují o revizi stávajícího mezinárodního uspořádání a jsou připraveny k dosažení svých mocenských cílů použitím metod hybridního válčení. Tyto země posilují svůj vojenský potenciál a snaží se budovat si exkluzivní sféry vlivu prostřednictvím destabilizace sousedních zemí a využívání místních konfliktů a sporů.</p>
	<p>Nestabilita a regionální konflikty v euroatlantickém prostoru a jeho okolí. Nevyřešené konflikty se všemi svými negativními důsledky mohou mít přímý i nepřímý vliv na bezpečnost ČR. Spory etnického, teritoriálního nebo politického a ekonomického charakteru mají potenciál vyústit do ozbrojených konfliktů.</p>
	<p>Terorismus. Charakteristickým rysem je existence nadnárodních sítí volně propojených skupin nebo i jednotlivců, které i bez jednotného velení sdílejí ideologii, cíle a plány k jejich naplnění, zdroje a informace. Jsou schopny přímo ohrozit lidské životy, zdraví a životní prostředí, ale také kritickou infrastrukturu. Celoevropsky významným a narůstajícím bezpečnostním rizikem je fenomén tzv. zahraničních bojovníků.</p>
	<p>Šíření zbraní hromadného ničení a jejich nosičů. Některí státní i nestátní aktéři usilují otevřeně či skrytě o získání zbraní hromadného ničení a jejich nosičů. Šíření těchto prostředků může mít závažné důsledky pro bezpečnost v euroatlantickém prostoru.</p>
sociální oblast, politika	<p>Negativní aspekty mezinárodní migrace. Zvyšuje se počet lokálních ozbrojených konfliktů, což vyvolává zvýšení míry nelegální migrace, která je následně zdrojem či katalyzátorem řady bezpečnostních problémů. Nicméně i nedostatečná integrace zcela legálních migrantů může být zdrojem sociálního napětí.</p>
	<p>Extremismus a nárůst interetnického a sociálního napětí. Existence sociálně vyloučených lokalit a sociálních skupin se spolupodílí na vytváření kriminogenního prostředí, vyvolává interetnické a sociální napětí, kterého následně využívají nejruznější extremistické skupiny.</p>
	<p>Organizovaný zločin, zejména závažná hospodářská a finanční kriminalita, korupce, obchodování s lidmi a drogová kriminalita. Narůstá schopnost kriminálních sítí narušovat instituce a hodnoty právního státu, infiltrovat orgány státní správy a ohrožovat bezpečnost občanů. Často se tak děje prostřednictvím korupce.</p>

technologie, zajištění základních funkcí	<p>Kybernetické útoky. Kybernetický prostor je velmi specifický neexistencí geografických hranic a relativizací vzdálenosti mezi zdroji hrozeb a potenciálním cílem. Neustále se zvyšuje počet a sofistikovanost kybernetických útoků proti veřejné i soukromé sféře. S kybernetickými útoky zároveň úzce souvisí problematika politické a ekonomické špionáže.</p> <p>Ohoření funkčnosti kritické infrastruktury. S ohledem na vysoký stupeň vzájemného propojení jednotlivých odvětví je kritická infrastruktura ohrožena komplexně, a to přírodními, technologickými i asymetrickými¹¹ hrozbami.</p> <p>Přerušení dodávek strategických surovin nebo energie. Soutěžení o přístup ke zdrojům strategických, zejména energetických surovin, se stává nedílnou součástí mezinárodních vztahů. Rostoucí důležitost má i oblast potravinové bezpečnosti a zajištění přístupu ke zdrojům pitné vody.</p>
mimořádné události, pohromy	<p>Pohromy přírodního a antropogenního původu a jiné mimořádné události. Důsledkem extrémních projevů počasí jsou pohromy přírodního a antropogenního původu, které mohou mít kromě ohrožení bezpečnosti, životů a zdraví obyvatel, jejich majetku a životního prostředí dopad také na ekonomiku země, zásobování surovinami, vodou či poškození kritické infrastruktury.</p>

Zdroj: vlastní zpracování na základě MZV ČR-b, (2015).

Uvedený výčet ukazuje na fakt, že mezi hrozbami stále převažují hrozby vojenského typu, třebaže se vyvíjí jejich věcná podstata (terorismus, kyberprostor). Řada nevojenských hrozeb zvyšuje svou aktuálnost v rámci zvyšování intenzity projevů světové globalizace. Vedle toho některé hrozby mají výrazně lokální či regionální genezi, avšak jejich přehlížení by mohlo vést k narušení bezpečnosti celé společnosti (vyloučené lokality, potravinová bezpečnost, náboženské konflikty).

2.1.2 Bezpečnostní politika a bezpečnostní systém státu

Vyhodnocování charakteru a naléhavosti hrozeb a analýza s nimi spojených rizik je základem a prvním krokem rozhodovacího procesu na poli bezpečnostní politiky.

„Bezpečnostní politika je nejobecnější a vrcholný program státu nebo uskupení států v oblasti obhajoby a obrany národních zájmů. Je obvykle stanovena na základě definice národních zájmů, analýzy bezpečnostního prostředí a klasifikace hrozeb a rizik a mezinárodních závazků, přičemž věnuje pozornost jak bezpečnosti vnitřní, tak bezpečnosti vnější. Deklaruje, jakým způsobem a při použití jakých prostředků hodlá aktér definující a provádějící bezpečnostní politiku hájit své zájmy.“ (Zeman, et al, 2002: 84) Jejím základem je souhrn klíčových cílů a nástrojů, které usilují

¹¹ Asymetrická hrozba = Asymetrické hrozby souvisejí se střety mezi sebou nepodobných či nerovných sil, typickým příkladem je terorismus či atomové zbraně.

o zabezpečení státní svrchovanosti, územní celistvosti státu a jeho demokratických základů; činnosti demokratických institucí; ekonomického a sociálního rozvoje; ochrany zdraví a života obyvatel, majetku, kulturních statků, životního prostředí; ale i plnění mezinárodních bezpečnostních závazků. Mezi pět základních komponent bezpečnostní politiky se řadí zahraniční politika, obranná politika, politika v oblasti vnitřní bezpečnosti, hospodářská politika v oblasti bezpečnosti státu a politika veřejné informovanosti v oblasti bezpečnosti státu.¹² (MZV ČR-a, 2015) S ohledem na charakter současného bezpečnostního prostředí je důležitá jejich vzájemná provázanost a koordinace jednotlivých činností.

Bezpečnostní systém státu lze obecně definovat jako institucionální nástroj pro tvorbu a realizaci bezpečnostní politiky. Skládá se z příslušných prvků zákonodárné, výkonné a soudní moci, územní samosprávy, právnických a fyzických osob, které mají odpovědnost za zajištění bezpečnosti státu. (MV ČR-a, 2015)

Institucionálním nástrojem pro dosažení cílů bezpečnostní politiky České republiky je komplexní a funkční bezpečnostní systém, který se průběžně přizpůsobuje aktuální bezpečnostní situaci. Jedná se o hierarchicky uspořádaný systém¹³, který je propojením roviny politické (vnitřní i zahraniční), vojenské, vnitřní bezpečnosti a ochrany obyvatel, hospodářské, finanční, legislativní, právní a sociální. Základ tohoto systému spočívá zejména v legislativním vyjádření působnosti a vzájemných vazeb jednotlivých složek a jejich vazeb mimo bezpečnostní systém a ve stanovení jejich povinností.

Pro zajištění bezpečnosti jsou potřebné lidské, materiální a finanční zdroje. Za nejvýznamnější prvek systému bývají považováni lidé. Avšak je žádoucí si uvědomit, že bez finančních a materiálních zdrojů jsou lidé bezbranní, s pouhou schopností myšlení si nevystačí. K zajišťování bezpečnosti je nutné, aby měli k dispozici dostatek finančních a materiálních zdrojů. Než mohou být tyto zdroje vynaloženy, musejí být nejprve vytvořeny. S tím je úzce spjata otázka ekonomické výkonnosti, ale i míra a způsob přerozdělování a alokace zdrojů prostřednictvím veřejných rozpočtů. Hlavním problémem je hledání rovnováhy mezi čerpáním ekonomických zdrojů pro zajišťování

¹² Základním, aktuálně platným dokumentem bezpečnostní politiky České republiky je již dříve zmiňovaná Bezpečnostní strategie České republiky z roku 2015, na níž navazují další dílčí strategie a koncepce. Jejím cílem je zajistit systémový a koordinovaný rámec prosazování bezpečnostních zájmů ČR, přispět k efektivnímu využívání jednotlivých multilaterálních, bilaterálních i národních nástrojů a poskytnout vodítko pro odpovídající alokaci zdrojů pro účely bezpečnostní a obranné politiky.

¹³ Rovněž bezpečnostní systém odpovídá základnímu vymezení systému v rámci systémové teorie, která systém vymezuje jako souhrn prvků, jejichž vazby tvoří jeho strukturu a jenž má svou cílovou funkci. Zejména pro otevřené či relativně otevřené systémy je pak podstatné relevantní okolí systému. Blíže viz Ludwig von Bertalanffy (1972).

bezpečnosti a potřebami ekonomiky.¹⁴ Vhodnou kombinací lidských, finančních a materiálních zdrojů je možné dospět k tvorbě pozitivních synergických efektů.

2.2 Konceptualizace bezpečnosti

K cílenějšímu rozvoji zájmu člověka o problematiku bezpečnosti, a tudíž i bezpečnostních studií jako vědní disciplíny, přispěly velké válečné konflikty první poloviny minulého století. Jednak první světová válka, následně však zejména druhá světová válka se svým rozsahem a následky podepsaly pod vznik prvních akademických pracovišť, která se zaměřovala výlučně na otázky bezpečnosti a bezpečnostní politiky. Po převážnou část následujícího období studené války se bezpečnostní studia zaměřovala téměř výhradně na vojenský rozměr bezpečnosti, v popředí jejich zájmu byly především vojenské koncepce a nástroje, jaderné zbrojení a zastrašování. Až v posledním desetiletí studené války se začala věnovat pozornost i rozboru nevojenských aspektů bezpečnosti. K masivnímu rozšíření rámce bezpečnostních studií o nevojenská témata došlo po skončení studené války, rozvíjeny byly nové přístupy a metody, výzkum se začal zaměřovat i na nevojenské hrozby. Pozornost začala být věnována např. demografickým otázkám, dodávkám energií a strategických surovin, dostupnosti pitné vody a potravin, financování bezpečnosti. S ohledem na rozvoj nových moderních technologií a dynamicky se měnící prostředí světa prošla výraznou proměnou i původně výlučná oblast vojenské bezpečnosti.

Ne všichni autoři se však s rozšířením předmětu zájmu bezpečnostních studií ztotožňují, což ústí v dělení na „úzké“ a „široké“ pojetí bezpečnosti. Dle časové následnosti je možné mluvit o původním a moderním (novém, současném) pojetí. Tradiционаlisté rozšíření odmítají a říkají, že předmětem zájmu studia bezpečnosti jsou pouze a výhradně témata vojenská (či vojensko-politická), s referenčním objektem na úrovni státu. Široké pojetí převládá v oboru bezpečnostních studií od 90. let 20. století a jeho vznik je spojen zejména s tzv. kodaňskou bezpečnostní školou¹⁵. Původní

¹⁴ Rovnovážný moment se odvíjí od řady skutečností, resp. změn. Např. ČR v tomto směru ovlivnil výrazně její vstup do EU v roce 2004 a připojení k schengenskému prostoru v roce 2007, což podle Pernici (2015) představuje změnu paradigmatu národní obrany a bezpečnostní politiky, ústící mimo jiné ve fakt, že ozbrojené síly po své profesionalizaci v roce 2005 ztratily tradiční pozici nejpočetnější bezpečnostní instituce kvůli absenci do té doby početné skupiny vojáků základní služby.

¹⁵ Kodaňská bezpečnostní škola či kodaňská škola mezinárodních vztahů je spojována s dánským COPRI (Copenhagen Peace Research Institute), založeným v roce 1985 za účelem podpory a posilování výzkumu otázek míru a bezpečnosti. V roce 2003 byl COPRI začleněn do Dánského institutu pro mezinárodní vztahy. Autorství označení „kodaňské školy“ je připisováno Billu

zaměření bezpečnosti orientované téměř výhradně na vojenskou problematiku na státní úrovni doznalo značného rozšíření v rovině tematické i objektové.¹⁶

V otázce konceptualizace¹⁷ bezpečnosti lze vymezit dva hlavní přístupy, první z nich vychází z tradic mezinárodních vztahů. Druhý přístup je spjat především s autory kodaňské školy a vychází z hledání odpovědi na čtyři základní konceptualizační otázky.

První z konceptualizačních přístupů je založen na třech tradicích mezinárodních vztahů (realistické, racionalistické a revoluční), přičemž za hlavní dělicí linii mezi nimi je považován postoj k uznání existence mezinárodní společnosti. První – realistická tradice, existenci mezinárodní společnosti neuznává, popisuje mezinárodní vztahy jako stav války všech proti všem, jedná se o oblast konfliktů mezi státy, kdy zájem jednoho státu vylučuje zájmy ostatních států. K realistické tradici se váže koncept státocentrické bezpečnosti, kdy je sledována bezpečnost vlastního státu a ostatní státy pro něj představují pouze zdroj hrozeb. Naopak druhá – racionalistická tradice, existenci mezinárodní společnosti obhajuje a za její základní prvky považuje suverénní státy. Z racionalistické tradice vychází tzv. mezikoncept bezpečnosti, někdy též nazývaný jako koncept vztahové bezpečnosti. Vychází z myšlenky, že vztahy mezi státy mohou být negativní (zdroje bezpečnostních konfliktů), ale i pozitivní (možnosti bezpečnostní spolupráce). Jednotlivé státy tak kromě sledování svých vlastních mocenských zájmů mohou využívat diplomacie k budování přátelských vztahů s jinými státy, společně utvářet normy a pravidla fungování mezinárodního prostředí, či zakládat různé mezinárodní instituce. Třetí – revoluční tradice, taktéž akceptuje existenci mezinárodní společnosti, ale namísto suverénních států považuje za základ mezinárodních vztahů transnacionální sociální vazby, které spojují občany jednotlivých států. Poskytuje tak základ konceptu individuální a globální bezpečnosti, kdy individuální bezpečnost se váže k bezpečnosti jednotlivců, globální pak k bezpečnosti celosvětové společnosti.

Druhý ze zmíněných přístupů ke konceptualizaci bezpečnosti je provázán s následujícími čtyřmi (někteří autoři pracují pouze s prvními třemi) konceptualizačními otázkami.

1. otázka „Či bezpečnost?“ se zaměřuje na objekty bezpečnosti.
2. otázka „Bezpečnost jakých hodnot?“ slouží k definování souboru ohrožitelných hodnot, jejichž bezpečnost má být zajišťována.

McSweeneymu. Samotná kodaňská škola je spojena zejména se jmény Barry Buzan, Ole Waever a Jaap de Wilde.

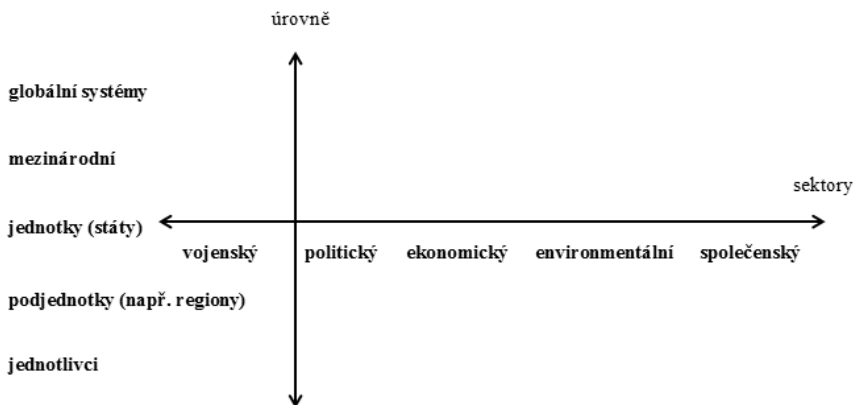
¹⁶ Autoři této publikace se přiklání k širšímu pojetí bezpečnosti a v tomto smyslu na ni v monografii nahlížejí.

¹⁷ Konceptualizace jako proces utváření způsobu pojetí a chápání určitého jevu, vymezování jeho konstrukčních principů se souběžnou pojmotvorbou.

3. otázka „Bezpečnost před čím?“ se zaměřuje na zdroje hrozeb.
4. otázka „Kolik bezpečnosti?“ vychází z teze, že referenční objekt může být chráněn jen do určité míry, nikdy ne absolutně. Souvisí také s disponibilními zdroji pro zajišťování bezpečnosti.

Nanesením možných odpovědí (referenčních objektů) k první otázce na vertikální osu a analogicky odpovědí (sektorů) k třetí otázce na osu horizontální vzniká široký prostor pro analýzu bezpečnosti definovaný kodaňskou školou, viz obrázek 2–1.

Obrázek 2–1: Vertikální a horizontální rovina při analýze bezpečnosti kodaňskou školou

Zdroj: upraveno podle Danics (2007).

Vertikální osa zobrazuje skutečnost, že problematiku bezpečnosti je možné zkoumat na různých objektových úrovních, od jednotlivců po celý svět. Pod označením globální mezinárodní systémy je možné si představit nejrozsáhlejší – celosvětové uskupení jednotek (např. Organizace spojených národů); mezinárodní systémy jsou tvořeny skupinami jednotek, které je možno odlišit od jejich okolí, ať už teritoriálně, nebo silou jejich vazeb (např. Evropská unie); jednotkami jsou myšleny jednak státy, ale mohou jimi být třeba i různé nadnárodní korporace; podjednotky označují menší organizované skupiny jednotlivců působících v rámci jednotek (např. regiony, zájmové a lobbistické skupiny); nejnižší, nikoliv však nejméně významnou, úroveň představují jednotlivci.

Na horizontální ose lze vidět rozšíření původně výlučně vojenského zaměření bezpečnostních studií o další čtyři sektory – politický, ekonomický, environmentální